

OBČANSKÉ PRÁVO

PRÁVO DĚDICKÉ

*Snímky slouží k orientaci posluchačů přednášek
a k činění si poznámek.
Nenahrazují přednášky, učebnice ani cvičebnice.*

verze 1.6 (2010)

© Ivo Telec, 2006

ONEN SVĚT

TEMATICKÝ OBSAH

1. druhy právního nástupnictví
2. zásady, účel a právní povaha, z dějin, zdroje práva dědického
3. autonomie vůle v dědickém právu
4. dědické nástupnictví; dědění ze závěti nebo ze zákona
5. závěť, závětní nadace nebo nadační fond

6. notář, správce dědictví a správce vkladu, vykonavatel závěti
7. řízení o dědictví, daň dědická

1. ČÁST

PRÁVNÍ NÁSTUPNICTVÍ VŠEOBECNĚ

PRÁVO NÁSTUPNICKÉ

1. právo dědické
2. jiné právo nástupnické

např. nástupnické právo právnických osob, nástupnické právo státu k pozůstalosti bez dědice aj.

DRUHY PRÁVNÍHO NÁSTUPNICTVÍ

- **Všeobecné (univerzální sukcese):**
 1. dědický přechod
 2. prodej podniku
 3. splynutí nebo sloučení právnických osob

- **V případě jednotlivého práva nebo dluhu (singulární sukcese):**
 1. přechod nájemního práva k bytu (ne k družstevnímu)
 2. postoupení licence
 3. postoupení pohledávky
 4. převzetí dluhu

PRÁVNÍ NÁSTUPNICTVÍ PODLE OSOB

1. **právní nástupnictví člověka jednotné**
2. **právní nástupnictví právnické osoby
zásadně jednotné s výjimkami**
pro některé druhy právnických osob
např. pro nadace

SINGULÁRNÍ NÁSTUPNICTVÍ V PŘÍPADĚ SMRTI

- **Přechody majetkových práv mimo univerzální (dědickou) sukcesi na zvláštní nástupce**
 1. nájemní právo k nedružstevnímu bytu
 2. pohledávka na pojistné plnění z pojištění osob
 3. pohledávka z pracovněprávního titulu
 4. pohledávka z nemocenského pojištění
 5. pohledávka ze sociálního zabezpečení

PRÁVNÍ NÁSTUPNICTVÍ ČLOVĚKA

- **Právní důsledky lidské smrti**
 1. **zánik** práva osobnostního aj. **osobních** práv a závazků, *např. práva na bolestné*
 2. **zánik** věcného práva z věcného břemene, **vázaného** na určitou oprávněnou osobu
 3. **zánik** věcného předkupního práva, **vázaného** na určitou oprávněnou osobu

- 4. přechod majetkových práv na právní nástupce (sukcesory) zemřelého**
 - i. univerzální sukcese (dědické nástupnictví)**
 - ii. singulární sukcese (jiné nástupnictví na jiný okruh nástupců nežli dědiců)**

2. ČÁST

PRÁVO DĚDICKÉ

ÚČEL

- **Účelem všeobecné právní nástupnictví dědice do majetkových práv a závazků zemřelého**
- **Přechod pozůstalostních aktiv a pasiv v celistvosti (univerzálně), jako celek, nikoli kusově (singulárně), na dědice**

ZÁSADY

1. zásada privátní autonomie

srv. právní princip svobodné vůle

✓ zásada osobní testovací volnosti

✓ zásada nevnučení dědictví

2. zásada individualizace dědictví

✗ kolektivizace dědictví kmeni, obci, státu

✗ familiarizace dědictví mezi pokrevními příbuznými a manželem

o. z.: právo potomka na dědický podíl,
odejmutelné pouze vyděděním

PRÁVNÍ POVAHA

- **Absolutní subjektivní majetkové právo**
(oprávnění) člověka nebo právnické osoby (dědice)
na dědictví
 - ✓ působí *erga omnes*
 - ✓ přechází na dědice zemřelého původního dědice
(transmise dědictví)
- **V objektivním pojmovém významu**
část práva nástupnického = část souboru právních
norem vyplývajících ze zdroje práva, *např. z předpisu*

Z DĚJIN

■ ABGB 1811

české země Československa před 1951

- zůstavitelovou smrtí vzniklo právo na ležící pozůstalost (*hereditas iacens*), které se nabízelo dědici
- dědická přihláška
- odevzdání (adice) pozůstalosti dědici soudem formou odevzdací listiny ke dni právní moci rozhodnutí

ZDROJE

1. čl. 11/1 LZPS: „dědění se zaručuje“
2. § 460 - 487, 873 o. z.
3. § 17 - 18 z. č. 97/63 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním
4. z. č. 227/98 Sb., o nadacích a nadačních fondech
5. o. s. ř., not. ř.
6. z. č. 357/92 Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí
7. nř. č. 258/95 Sb., kterým se provádí o. z.
8. vyhl. č. 196/01 Sb., o odměnách a náhradách notářů a správců dědictví

AUTONOMIE VŮLE V PRÁVU DĚDICKÉM

- **Právní princip svobody vůle**
 - ☛ soukromoprávní zásada **privátní autonomie**

- 1. **Zůstavitelova svoboda povolání nebo vyloučení dědice**
 - i. poslední pořízení (pořízení závěti)
 - ii. vydědění
 - iii. odpuštění zavrženíhodného jednání

- 2. **Zůstavitelova svoboda nakládání s majetkem**
 - i. povolání správce dědictví
 - ii. založení nadace nebo nadačního fondu
 - iii. příkaz k započtení na podíl závětního dědice

- 3. Dědicova svoboda přijmout nebo odmítnout dědictví**

- 4. Svoboda dědiců sjednat dohody mezi sebou nebo s věřiteli zůstavitele**

← EXKURS O PŘÍKAZU V PRÁVU SOUKROMÉM

- **Příkazy vyplývající ze smlouvy**
např. z příkazní, srv. příkaz klienta advokátovi, z pracovní, ze smlouvy o obchodním zastoupení aj.
- **Příkazy bezesmluvní (soukromoprávně netypické) X vůli příkazníka**
 1. příkaz zůstavitele k započtení na dědický podíl závětního dědice
 2. jiný příkaz, *např. u darování*

DĚDICKÉ NÁSTUPNICTVÍ

■ Solidární právní důsledky

- ☛ více dědiců nabývá celek dědictví v poměru svých podílů
- ☛ společně a nerozdílně dědici zavázáni věřitelům zůstavitele za přešlé dluhy
- ✗ o. z.: každý dědic odpovídá za dluhy dědictví jen do výše nabytého dědictví podle poměru svého podílu

DĚDICKÉ NÁHRADNICTVÍ

■ Náhradnictví závětního dědice

1. obecné náhradnictví (vulgární substituce)

= povolání náhradního závětního dědice
pro případ předemření původního závětního
dědice

2. svěřenské náhradnictví (fideikomisární substituce)

✗ o. z.

= závětní dědic (*institut*) nesmí věc zcizit
a po jeho smrti případně náhradnímu závětnímu
dědici (*substitutu*), např. u rodového majetku

OSOBY

- **Zůstavitel** = právní předchůdce
 - ✓ pořizovatel závěti, vydědění, správcovství
- **Dědic** = všeobecný právní nástupce
i do dluhů, *alter ego* zůstavitele
- **Odkazovník (legatář)** = singulární právní
nástupce jen pro
**jednotlivě určená
aktiva (bez dluhů)**

PŘEDPOKLADY DĚDICKÉHO NÁSTUPNICTVÍ

1. **biologická smrt zůstavitele**
2. **existence dědictví**
 - × majetek nepatrné hodnoty
3. **bytí vč. početí nebo založení dědice**

např. početí nascitura, závětní založení nadace nebo nadačního fondu, jiné založení dosud nevzniklé právnické osoby; člověk i nesvéprávný

 - × odúmrt' státu
4. **dědický titul dědice, viz závěť nebo zákon**
5. **přijetí nebo odmítnutí dědictví dědicem**
 - × odúmrt' státu

SMRT JAKO PRÁVNÍ UDÁLOST

- **Smrt** = událost v lidském životě, jež je právně významnou skutečností působící **zánik právní subjektivity** člověka (způsobivosti mít práva a povinnosti)
- **Deklaratorní právní osvědčení smrti**
 1. zápis smrti v knize úmrtí matriční knihy, vedené MaÚ ⇒ úmrtní list
 2. rozsudek o prohlášení za mrtvého

POZŮSTALOST A DĚDICTVÍ

■ Pozůstalost (*hereditas, Nachlass*)

⇐ osoba zůstavitele
= **jmění** (soubor aktiv
a pasiv) zanechané
zůstavitelem

- ✓ přechází děděním
nebo jinak
např. odúmrťí,
přechodem práva nájmu
nedružstevního bytu

■ Dědictví (*Erbschaft*)

⇐ osoba dědice
= event. **děditelná část**
pozůstalosti

- ✗ odúmrť státu
✗ vydání majetku
nepatrné hodnoty
obstaravateli pohřbu

- **Pozůstalost
způsobilá
ke zdědění**

- **Pozůstalost
nezpůsobilá
ke zdědění**

*např. majetek
nepatrné hodnoty
vydaný obstaravateli
pohřbu bez ohledu
na to, byl-li by
dědicem*

PŘEDMĚT PRÁVA DĚDICKÉHO

- **Dědictví (aktiva a pasiva)**
 - = zanechané (zůstavené) jmění způsobilé dědického přechodu *mortis causa*, ocenitelné cenou obvyklou (obecnou)
např. pozemek, podnik, obchodní podíl, patent, dluhy
- **Majetek (aktiva)**
 1. **hmotný**
 2. **nehmotný**, *např. majetková práva aj. majetkové hodnoty, kupř. ochranná známka*

NENÍ PŘEDMĚT PRÁVA DĚDICKÉHO

✗ singulární sukcese, *např.:*

- **Odkaz** (*legatum*), *např. sbírka fotografií odkázaná městskému muzeu v rodišti*
- **Odkazovník** (*legatář*) **neodpovídá za dluhy zůstavitele**

✗ o. z.

OKAMŽIK NABYTÍ DĚDICTVÍ

■ Smrtí zůstavitele

ipso iure s právem dědictví odmítnout

✘ soudním odevzdáním ležící pozůstalosti dědicům (adiční zásada), ABGB

✘ přijetím dědictví se zpětnými účinky, C. c. aj.

■ Nabytí dědictví podle práva platného v době smrti zůstavitele ➡ i podle již zrušených předpisů

OSOBY

- **Nezpůsobilý
závětní dědic**

podíl případně
zákonnému dědici

- **Nezpůsobilý
zákonný dědic**

povolání jeho potomci

PŘEKÁŽKY VZNIKU DĚDICKÉHO PRÁVA

1. **Zákonná překážka dědické nezpůsobilosti**
 - ✓ **objektivní dědická nezpůsobilost s důvody:**
 - a. úmyslný trestný čin **×** zůstaviteli
např. útisk aj. jeho manželu
jeho dětem
jeho rodičům
 - b. zavrženíhodné jednání proti projevu poslední vůle, *např. nátlak, zábrana, potlačení, podvržení, zfalšování, záměna*
× zůstavitelovo odpuštění

- 2. volní překážka dle vůle zůstavitele**
= vydědění potomka zůstavitelem

DRUHY POŘÍZENÍ PRO PŘÍPAD SMRTI

■ O. z.:

1. závěť, vydědění, správcovství

■ X o. z.:

1. společná závěť, *např. manželů*
2. odkaz
3. dědická smlouva manželů

DĚDICKÉ TITULY

- **Právní důvody nabytí práva dědit**
 1. **zavěť** (testamentární posloupnost)
 2. **podpůrně zákon** (intestátní posloupnost)
 3. **zavěť** a **podpůrně**, ve zbytku, **zákon**

PRÁVO ODMÍTNOUT DĚDICTVÍ

- Výraz dědické autonomie vůle
- Forma
 1. prohlášení ústní u soudu
 2. prohlášení písemné zaslané soudu
 - ☛ nastupuje dědické právo potomka
- Zvláštní plná moc zástupce i advokáta obsahem výslovné oprávnění zástupce

JUDIKATURA

Dovolal-li se potomek relativní neplatnosti závěti (§ 479 o. z.), dal tím najevo, že chce dědit, a proto již nemůže dědictví odmítnout (§ 465 o. z.).

KS v Brně 18 Co 324/95, Ad notam, 1996/3.

3. ČÁST

ZÁVĚTNÍ NEBO ZÁKONNÝ DĚDIC, VYDĚDĚNEC A SPRÁVCE DĚDICTVÍ

PRÁVNÍ POVAHA ZÁVĚTI

- **Formální, jednostranný, odvolatelný osobní projev vůle** člověka staršího 15 let, kterému dědici má připadnout pozůstalost nebo její část (svobodná volba dědice)
 - ✗ listina o závěti
 1. prostá listina (soukromá listina)
 2. právně kvalifikovaná listina (notářský zápis), (veřejná listina)
- **Osobní právní jednání bez zastoupení**

FORMA

- **Vždy písemná forma**
- 1. soukromá listina
- 2. soukromá listina se svědky
nebo se svědky a předčitatelem
- 3. veřejná listina notářským zápisem

- **Nucená forma notářského zápisu**
 1. závět' nezletilého staršího 15 let
 2. závět' nevidomého a neslyšícího
negramotného
alt. 3 svědci

DRUHY ZÁVĚTÍ

1. **závěť vlastnoruční (holografní)**
psána i podepsána **X** neplatnost

2. **závěť cizí rukou nebo na počítači ap.**
(allografní)
 - i. **závěť se svědky svéprávnými a závětí nepovoláním k dědictví, sepsaná např. *advokátem***
 - ii. **závěť s předčitatelem**

JUDIKATURA 1

*Podepsal-li zůstavitel závět' alespoň svým příjmením,
je tím splněna náležitost podpisu závěti podle ustanovení
§ 476 odst. 2 o. z., pokud o totožnosti podpisu
zůstavitele nejsou žádné pochybnosti.*

R 51/84

JUDIKATURA 2

Svědkiem ve smyslu ustanovení § 476b o. z. je jen taková osoba, která je touto funkcí předem pověřena a je s tímto pověřením srozuměna; není tedy tímto svědkem při pořizování závěti ten, kdo byl tomuto úkonu jen náhodně přítomen.

R 59/98

OBSAH ZÁVĚTI

■ Podstatná náležitost

1. povolání dědice k celému nebo k části majetku, *např. jen k nakladatelskému podniku*

■ Pravidelná nebo nahodilá náležitost

1. povolání náhradního dědice pro případ předemřetí původního dědice
2. příkaz k započtení na podíl závětního dědice
3. zřízení věcného břemene na nemovitosti
4. založení nadace nebo nadačního fondu

- **Závětní podmínka bez právní ochrany**
např. podmínka péče o ostatní pozůstalé, péče o rodný dům, o hrob, podmínka dostudování aj.
 - × závěť je platná, ale v této části bez právních důsledků (**závazek morální** bez právního vynucení s postihem morálním odsudkem)

Z pořízení závěti **nevyplývá zdržovací závazek** pořizovatele nenakládat se svým majetkem určeným v závěti

- ☛ **rozhodný stav vlastnictví v době smrti**

JUDIKATURA

K posouzení skutečné vůle pisatele závěti, jsou-li o ní pochybnosti, je třeba zjišťovat vedle znění textu listiny (slovního výkladu) všechny okolnosti, za nichž byl projev vůle o ustanovení závětních dědiců učiněn a z nichž lze dovést skutečnou vůli zůstavitele. Okolnosti případu jsou skutečnostmi existujícími vně vlastního projevu vůle, a to i tehdy, když je předeepsána písemná forma.

Není napravováním neurčitosti projevu vůle, jestliže projev je vykládán se zřetelem k okolnostem případu.

NS ČSR 4 Cz 61/86, Bull. NS 1987/2

ZÁVĚTNÍ ZALOŽENÍ PRÁVNICKÉ OSOBY

1. nadace
 2. nadační fond
- **Zápis do nadačního rejstříku až po smrti zůstavitele**
 - ✓ navrhovatelem zápisu vykonavatel závěti
 - ☛ vznik právnické osoby

z. č. 227/98 Sb. o nad. a nad. fondech

- *Nadace „Nadání Josefa, Zdeňky a Marie Hlávkových“*, založena 1904 závětí J. Hlávky ⇒

V ý p í s

nadace z nadačního rejstříku, vedeného
Městským soudem v Praze
oddíl N, vložka 28

!!!UPOZORNĚNÍ!!!

Tento výpis má pouze **informativní** charakter.
Data pro jeho vytvoření byla získána z počítačové sítě INTERNET. V případě, že se domníváte, že obsahuje chyby, obraťte se prosím na rejstříkový soud.

Datum zápisu: 11.září 1998
Název: Nadace"Nadání Josefa, Marie a Zdeňky Hlávkových"
Sídlo: Praha 1, Vodičkova 17
Identifikační číslo: 002 16 194
Účel nadace:
 - Účelem Nadání je podporovat vědecké, literární a umělecké snahy českého národa, přispívat k uspokojování jeho kulturních potřeb, podporovat vynikající studenty na českých vysokých školách pražských a mladé vědecké pracovníky.
Správní rada:
předseda správní rady a prezidia: Prof.JUDr. Václav Pavliček, CSc, r.č. 340808/064
 Praha 4, Bohuslava ze Švamberka 1
člen správní rady a prezidia: Prof.Ing.arch. Josef Pechar, DrSc, r.č. 340122/090
 Praha 3, Čáslavská 7/1866
člen správní rady: Doc.MUDr. Pavel Kalvach, CSc, r.č. 440425/009
 Praha 2, Bělehradská 65
člen správní rady: prof. Ing. Jiří Witzany, DrSc., r.č. 410411/105
 Praha 6, Krohova 9/2260, PSČ 160 00
 den vzniku funkce: 5.dubna 2006
člen správní rady: Prof.PhDr. František Šmahel, DrSc, r.č. 340817/079
 Praha 9, Kuttelwascherová 925
mistopředseda správ.rady a prezidia: Prof. Jaroslav Vostrý, r.č. 310124/111
 Praha 5-Hlubočepy, Dreyerova 625
člen správní rady: Ing.arch. Jiří Voves, r.č. 450104/075
 Praha 5, Zadní Kopanina 26
člen správní rady: Prof. Ing. Milan Sojka, CSc., r.č. 510323/114
 Praha 8, Karlín, Vitkova 24
člen správní rady: doc. JUDr. Marie Karfiková, CSc., r.č. 505523/278
 Brandýs nad Labem - Stará Boleslav, Pražská 1060/62
 Nadání zastupuje předseda správní rady v jeho nepřítomnosti v souladu s platným statutem zastupuje mistopředseda správní rady.
Dozorčí rada:
předseda dozorčí rady: Prof.Ing. Břetislav Benda, DrSc, r.č. 251223/077
 Praha 6, Nad Bořislavkou 52
člen dozorčí rady: prof. MUDr. Josef Syka, DrSc., r.č. 400918/071
 Praha 6, Na Okraji 448/42A, PSČ 160 00

člen dozorčí rady: Doc. Ing. Zdeněk Vospěl, CSc., r.č. 400226/406
Praha 6, Na Vlčovce 2039/2A, PSČ 160 00

Zřizovatel:

Josef Hlávka - závěť

Výše nadačního jmění: 291 087 520,- Kč

Výčet majetku:

Výčet nemovitého majetku tvořící jmění:

- 1) Hlávkovy domy č.p. 736, Praha 1-Nové Město
- 2) bytový dům č.p. 1322, Praha 4-Pankrác, Hvězdova ulice č. 37
- 3) areál bývalého lihovaru v Lužanech, na pozemku ppč 1/1 k.ú. Lužany u Přeštic, obec Lužany, okr. Plzeň-jih
- 4) areál bývalého velkostatku v Lužanech na pozemku 3/2, 2/1 v k.ú. Lužany, okr. Plzeň-jih
- 5) nemovitost č.p. 40 v Lužanech, na pozemcích p.č. 5/1, 5/3, 5/4 vk.ú. Lužany u Přeštic, okr. Plzeň-jih, včetně příslušenství a pozemků
- 6) zámek v Lužanech, č.p. 1, k.ú. Lužany u Přeštic, okr. Plzeň-jih, včetně zastavěného pozemku.

Peněžní prostředky

- ve výši 10.000.000,- Kč spravovaných Českou spořitelnou, a.s. na účtu správy nadačního jmění č. 1091952/0800, na základě smlouvy o správě cenných papírů a obstarání vypořádání obchodů s nimi, komisionářské smlouvy o obstarání koupě nebo prodeje cenných papírů a jejího dodatku č. 1 a smlouvy o investičním poradenství a jejího dodatku č. 1, uzavřených ve smyslu § 8 odst. 2 písm. b), odst. 3 písm. a) a f) zák.č. 591/1992 Sb., o cenných papírech v platném znění

- ve výši 25.475.000,- Kč spravovaných Raiffeisenbank, a.s. na účtu č. 6820014245/5500 na základě smlouvy o správě cenných papírů a obstarání vypořádání obchodů s cennými papíry a jejího dodatku č. 1, smlouvy o obhospodařování majetku a jejich dodatků č. 1, č. 2, č. 3, č. 4 a č. 5 a smlouvy o zřízení a vedení běžného investičního účtu, uzavřenými ve smyslu příslušných ustanovení zák. č. 591/1992 Sb., o cenných papírech v platném znění.

Ostatní skutečnosti:

- Datum vzniku 25. ledna 1904
- Nadační listina stvrzena 29. října 1911
- Nový statut nadace byl schválen na zasedání správní rady dne 22. června 1998.
- Dne 8. března 1994 byla zaregistrována u Obvodního úřadu v Praze 1, pod registračním číslem 364/94.

Tento výpis je neprodejný a byl pořízen na Internetu (<http://www.justice.cz>)

Dne: 05.05.07 14:17:12

Údaje platné ke dni 04.05.2007, 6:00

ZÁVĚTNÍ NADACE NEBO NADAČNÍ FOND

■ Obsahové náležitosti závěti

1. **název**
2. **účel** ve shodě s obecně prospěšným cílem
3. **výše** nebo hodnota **vkladu** zůstavitele
4. pravidlo pro **omezení nákladů** nebo určení jeho stanovení statutem vydaným správní radou až po smrti
5. náležitosti **nadačních příspěvků** nebo určení jejich stanovení statutem vydaným správní radou až po smrti
6. **vykonavatel závěti**, který provede úkony související se vznikem
7. event. **jmenování členů orgánů**; jinak jmenuje vykonavatel až po smrti

ZRUŠENÍ ZÁVĚTI

1. **závěti pozdější**, pakliže závěti **nemohou** obstát vedle sebe pro **obsahové vyloučení**
 - ➔ zásada pozdější závěť samočinně neruší závěť předchozí
2. **odvoláním závěti** v písemné formě jako u porřízení závěti
3. **zničením listiny** o závěti = projev vůle
 - ✗ zničení závěti omylem

NOTÁŘSKÁ ÚSCHOVA

■ Dobrovolná úschova:

1. závětí
2. listin o vydědění
3. listin o správcovství dědictví
4. listin o odvolání ↑

not. ř.

VEŘEJNOPRÁVNÍ CENTRÁLNÍ EVIDENCE ZÁVĚTÍ

- **Notářská komora ČR v Praze** not. ř.
neveřejný seznam v elektronické podobě
- **Pořádkový právní význam pro dědické řízení**
- **Veřejnoprávní evidence u notáře**
uschovaných:
 1. závětí
 2. listin o vydědění
 3. listin o správcovství dědictví
 4. listin o odvolání ↑

VZOR ZÁVĚTI

Pro případ své smrti porážuji se svým majetkem takto:

- 1. vozidlo Bona Lux 456, státní poznávací značky 4 B 2 2851, jakož i zaknihované cenné papíry zdědí (...).*
- 2. ve zbytku povolávám za dědice (...) a pokud by předemřel, povolávám jako náhradního dědice (...).*

V (...) dne (...)

(...)

VEŘEJNOPRÁVNÍ CENTRÁLNÍ EVIDENCE MANŽELSKÝCH SMLUV

- **Notářská komora ČR v Praze** not. ř.
neveřejný seznam v elektronické podobě
- **Pořádkový právní význam** pro dědické řízení
- **Veřejnoprávní evidence** notářským zápisem sepsaných:
 1. smluv o rozšíření společného jmění manželů
 2. smluv o zúžení společného jmění manželů
 3. smluv o vyhrazení vzniku společného jmění manželů dni zániku manželství

PRÁVO DĚDICKÉ MEZINÁRODNÍ

- **Hraniční určovatel** právních poměrů dědických s cizím prvkem
- ✓ **státní příslušnost** zůstavitele nebo pořizovatele pro případ smrti
 - ☛ rozhodný právní řád
- **Formální náležitosti** pořízení pro případ smrti
- ✓ stačí právní řád území pořízení

PŘÍKLAD

Účastník zájezdu, *Josef Novotný*, **český státní příslušník**, vlastnoručně sepsal závět' na dovolené v Nizozemí, ve Scheveningenu, blízko Haagu, na pobřeží Severního moře. Závět' se řídí **českým** právním řádem, ač byla napsána v cizině. Pro její formu však **stačí forma** podle **nizozemského** práva.

OKRUH ZÁKONNÝCH DĚDICŮ

- 1. příbuzní v přímé linii**
 - i. potomci (descendenti) pokrevní i osvojení
 - ii. předci (ascendenti) pokrevní i osvojitelé
- 2. příbuzní v pobočné linii**
 - i. linie 1. stupně: sourozenci plnorodí i polorodí
 - ii. linie 2. stupně: synovci, neteře
 - iii. linie 3. stupně: strýcové, tety
- 3. manžel nebo partner stej. pohl. v reg. part.**
- 4. spolužijící osoby (druh nebo družka aj.)**

POMĚRY ZÁKONNÝCH DĚDICŮ

■ Osobní poměry k zůstaviteli

1. příbuzenský poměr
2. rodinný poměr manželský
3. registrovaný poměr partnerský stejnopohlavní
4. jiný osobní poměr, *např. druha a družky*

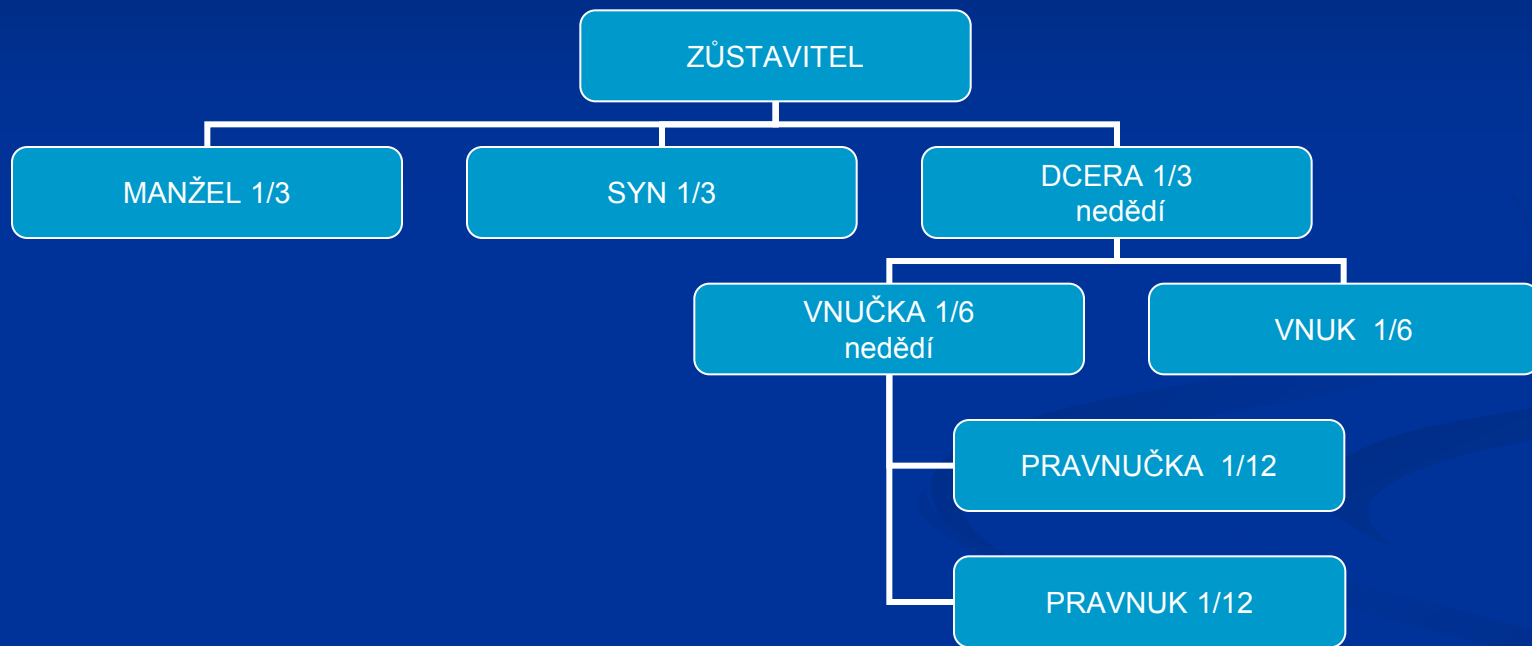
■ Soustavy

1. soustava pokrevního, popř. osvojeného příbuzenství (parentela)
2. jiné uspořádání

1. DĚDICKÁ SKUPINA rovným dílem dědí:

- děti
 - bez rozdílu původu
 - bez rozdílu věku
 - právo reprezentace potomků bez omezení
 - ✗ přírůstek podílu (akrescence)
- manžel nebo partner v reg. part. stejnopohl.
 - není nepominutelný dědic
 - není výlučný dědic v 1. skupině

příklad ⇨

2. DĚDICKÁ SKUPINA

nedědí-li potomci, dědí rovným dílem:

- rodiče
 - osoby spolužijící
- = osoby, které 1 rok před smrtí zůstavitele žily v jeho společné domácnosti a
- a. pečovali o domácnost
např. družka,
nebo
 - b. byli odkázáni výživou
na zůstavitele
- manžel
nebo part. v reg. part. stejnopohl.
 - minimálně však $\frac{1}{2}$
 - může být výlučným dědicem

příklad ⇨

ZŮSTAVITEL

MANŽEL
(nejméně)
1/2

OTEC
1/6

MATKA
1/6

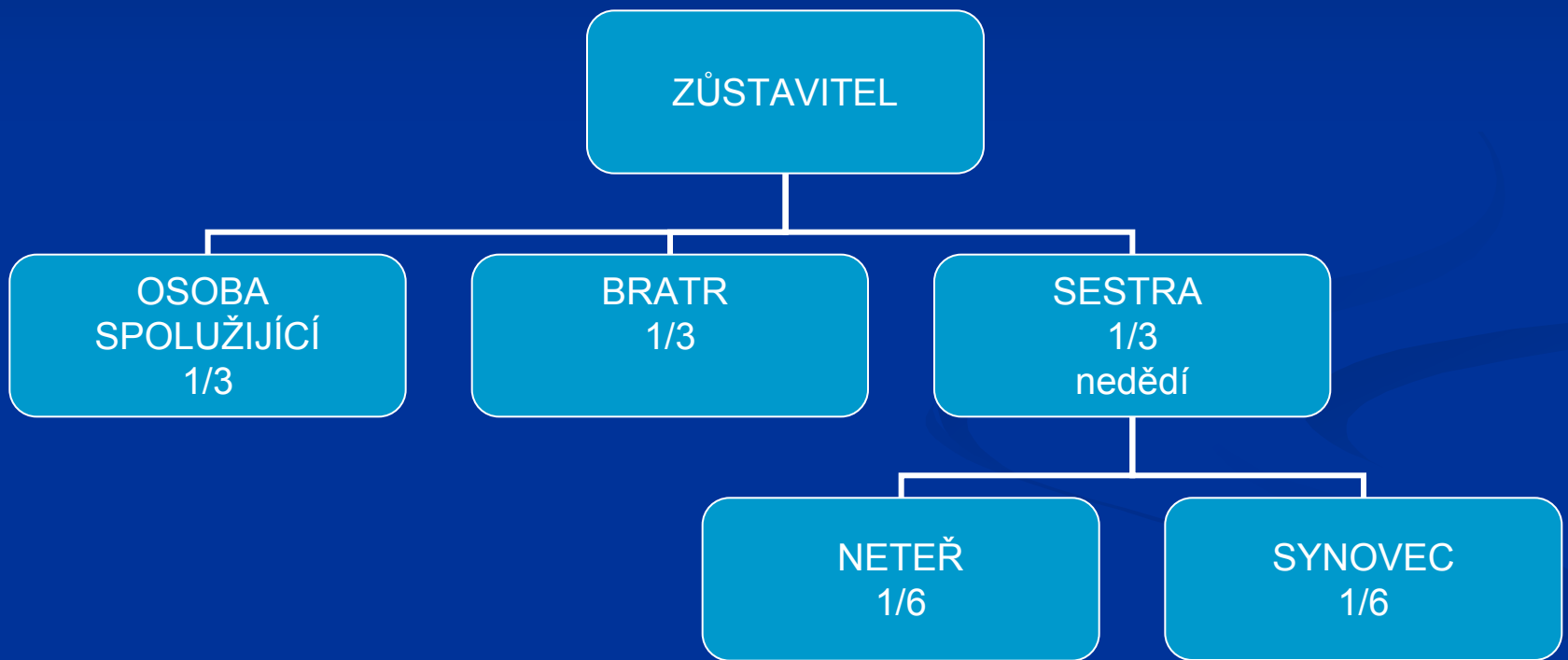
OSOBA
SPOLUŽIJÍCÍ
1/6

3. DĚDICKÁ SKUPINA

nedědí-li manžel ani rodiče, dědí rovným dílem:

- sourozenci
 - právo reprezentace:
 - ↓
 - synovci a neteře
- osoby spolužijící
 - = osoby, které 1 rok před smrtí zůstavitele žily v jeho společné domácnosti a
 - a. pečovali o domácnost nebo
 - b. byli odkázáni výživou na zůstavitele

příklad ⇨

JUDIKATURA

Pojem společné domácnosti ve smyslu § 474 odst. 1 o. z. je nutno vykládat tak, že zpravidla předpokládá společné bydlení.

Doba jednoho roku se počítá zpět ode dne úmrtí zůstavitele.

R 12/68

4. DĚDICKÁ SKUPINA

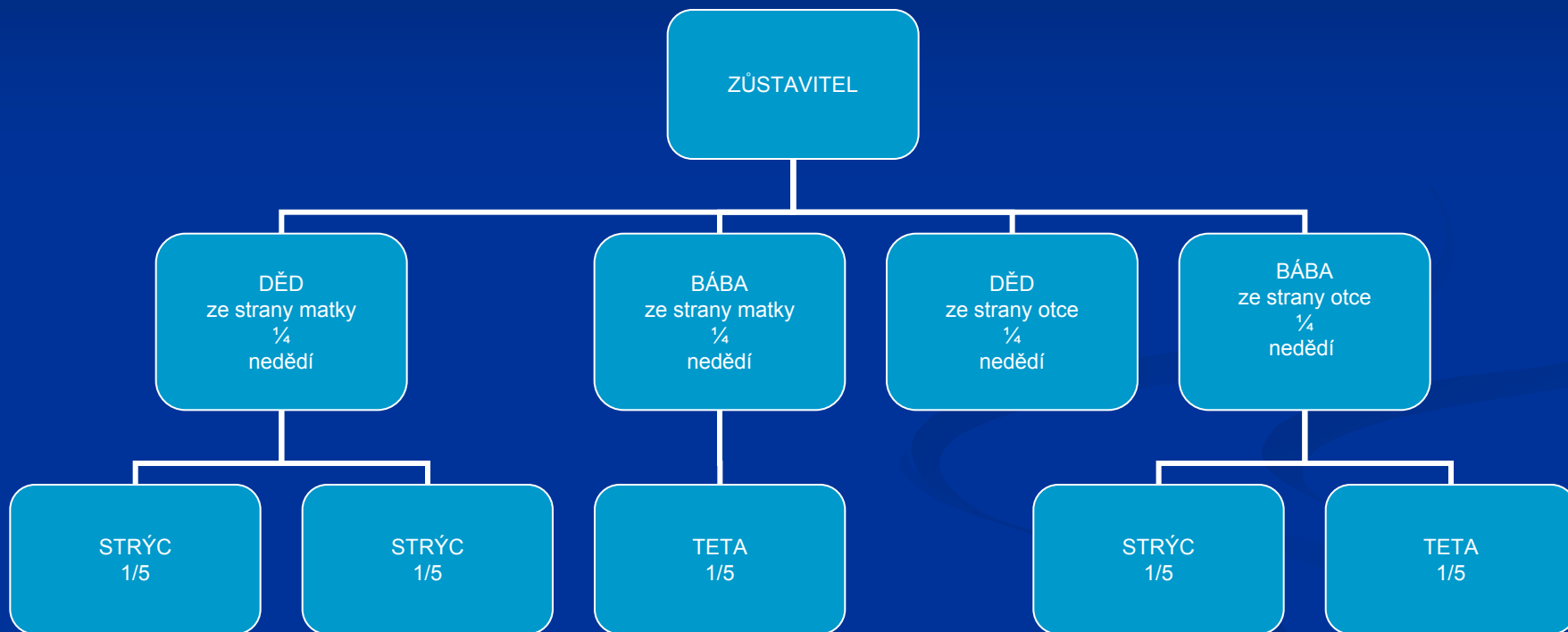
nedědí-li dědic ve 3. skupině,
dědí rovným dílem:

- prarodiče ze strany matky i otce
- právo reprezentace:

děti prarodičů = strýcové, tety

příklad ⇒

DĚDICKÉ PRÁVO POTOMKA

- **Potomek** = nepominutelný dědic 😊
- 1. **nezletilý nevyděděný potomek**
 - ☛ min. tolik, kolik činí dědický podíl ze zákona
- 2. **zletilý nevyděděný potomek**
 - ☛ min. $\frac{1}{2}$ dědického podílu ze zákona

DĚDICKÉ PRÁVO MANŽELA

- Výhradní dědic jen ze závěti
- **Není nepominutelný dědic** ☹️
- **Společný zákonný dědic** v 1. skupině nebo se zvýhodněním min. $\frac{1}{2}$ ve 2. skupině, i kdyby nežil ve společné domácnosti se zůstavitelem

×

- **Oprávněný z titulu práva manželského** ke své části smrtí zaniklého společného jmění manželů, pokud existovalo ke dni úmrtí

MANŽELSKÉ A DĚDICKÉ PRÁVO MANŽELA

- **Smrt manžela** ➔ **zánik manželství a zánik SJM**
- **Manželské právo pozůstalého manžela**
na vypořádací podíl na zaniklém SJM
↓
vypořádání zaniklého SJM
 - ✓ **zůstavený vypořádací podíl zemřelého manžela**
součástí pozůstalosti
- **Dědické právo pozůstalého manžela**
k dědictví vč. zůstavenému vypořádacímu
podílu zemřelého manžela na zaniklém SJM

PRÁVO STÁTU

- **Stát právním nástupcem zůstavitele:**
 1. dědic ze závěti
 2. nabyvatel odúmrti
- ✓ **odúmrt' = nedědický pojem nástupnického práva státu (*caducum*)**
- ✓ **zákonný nabývací titul státu k pozůstalosti bez dědice (jmění bez pána)**

- **Hospodaření s majetkem státu**
Úřad pro zast. st. ve věcech majet.
- **Výkon majetkových práv autorských a majetkových práv výkonných umělců vlastním jménem:**
 1. Státní fond kultury ČR
 2. Státní fond ČR pro podporu a rozvoj české kinematografie
 3. § 26/2, 74 a. z.

Založení příslušnosti určité organizační složky státu

- ☛ výslovné označení, *např. v závěti: „Česká republika – Ministerstvo kultury“*

✗ není-li, ☛ ÚZSVM

VYDĚDĚNÍ POTOMKA

- **Zákonné důvody** (skutkové podstaty):
 1. v rozporu s dobrými mravy **neposkytnutí** potřebné **pomoci** v nemoci, ve stáří aj.
 2. trvalé **neprojevování** opravdového zájmu
 3. **odsouzení pro úmyslný trestný čin**
k odnětí svobody min. 1 rok
 4. trvalé vedení **nezřízeného života**

PŘÍKLAD 1:

Ponechání na holičkách

Syn se snachou zanechali nevyčísitelně nemocného ovdovělého a bezmocného otce a tchána v domku na samotě, odkázaného jen na pomoc vzdálených sousedů. Stav otce vyžadoval denní péči.

Tvrдили, že otci stačí důchod a sociální dávky s tím, že oni sami mají tři děti, které chtějí zaopatřit, a že podnikání je stojí peníze. Volný pokoj ve svém domě ponechávali pro hosty.

Otec syna vydědil.

PŘÍKLAD 2: Nezřízenec

Syn vrcholného manažera již více než 15 let utrácí svůj majetek včetně toho, co dříve dostával na výživném, za alkohol a za pitky s kamarády do němoty na veřejnosti.

V opilosti ničí cizí věci, přičemž tím budí veřejné pohoršení, a nehradí způsobené škody.

Dvakrát již kvůli tomu přišel o zaměstnání.
Otec syna vydědil.

- **Právo zůstavitele rozšířit** důsledky vydědění i na děti vyděděného potomka a na jejich potomky v celé linii
- **Skutkové podstaty vydědění** ←
 - ☛ protidůkaz vyděděného potomka

■ Zánik vydědění

1. odvoláním
2. zničením listiny o vydědění = volní projev
X např. omylem
3. povoláním vyděděného za závětního dědice

JUDIKATURA 1

Jestliže potomek trvale neprojevuje o zůstavitele zájem proto, že zůstavitel neprojevoval zájem o potomka, nelze bez dalšího dovodit, že by neprojevení tohoto zájmu potomkem mohlo být důvodem k jeho vydědění.

R 23/98

JUDIKATURA 2

Pro posouzení důvodů vydědění podle ustanovení § 469 odst. 1 písm. b) o. z. je třeba rovněž zjišťovat, zda potomek zůstavitele měl reálnou možnost o zůstavitele projevit opravdový zájem, který by jako potomek měl projevit, tj. zda zůstavitel měl sám zájem se s dítětem stýkat a udržovat s ním běžné příbuzenské vztahy.

R 23/98

SPRÁVCE DĚDICTVÍ

- **Člověk nebo právnická osoba i stát**
až do skončení projednání dědictví soudem
 1. stanoven zůstavitelem
 2. stanoven rozhodnutím soudu

- **Svěření zůstaveného majetku správci**
 - ☛ výkon práv, jež příslušela zůstaviteli, vlastním jménem správce

PŘEDMĚT SPRÁVY

1. **veškerý** majetek spadající do dědictví
2. **část** majetku:
 - i. podnik, *např. nakladatelství*
 - ii. nemovitost, *např. nájemní dům*
 - iii. jiná část, *např. zvířata*

■ Obvyklé hospodaření

✘ úkony nad obvyklé hospodaření,
*např. prodej spravované cestovní
kanceláře*

☛ souhlas dědiců

☛ svolení soudu

- **Průběžné zprávy a konečná zpráva správce o své činnosti**
- **Odměnu a náhradu výdajů hradí dědic dle usnesení soudu;
u předluženého dědictví hradí stát**

4. ČÁST

POTVRZENÍ NEBO VYPOŘÁDÁNÍ
DĚDICTVÍ,
DLUHY DĚDICTVÍ, VĚŘITELÉ,
PRAVÝ DĚDIC

POTVRZENÍ NEBO VYPOŘÁDÁNÍ

■ 1 dědic

- ☛ soudní potvrzení nabytí dědictví

■ 2 a více dědiců

- ☛ dohoda o vypořádání dědictví
schválená soudem
 - ✗ odpor zákonu
 - ✗ odpor dobrým mravům

JUDIKATURA

(...) Rozpor dohody o vypořádání dědictví se zákonem či s dobrými mravy není bez dalšího v tom, že dědic má podle ní nabýt méně, než na co by měl dle zákona či závěti nárok, ani v tom, nepřevzme-li podle dohody z dědictví žádný majetek.

Usn. MS v Praze 24 Co 106/94, Ad notam 1995/3

DĚDICKÉ DOHODY

1. dohoda o vypořádání dědictví ⇐
2. dohoda o přenechání předluženého dědictví věřitelům k úhradě dluhů zůstavitele

VYPOŘÁDÁNÍ DĚDICŮ BEZ DOHODY

- 2 a více dědiců bez dohody
 - ☛ soudní potvrzení nabytí dědictví podle dědických podílů, *např. každý 1/2*

ZAPOČTENÍ

- **Započtení na dědický podíl závětního dědice (kolace)**
 1. **volní příkaz** zůstavitele k započtení
např. v závěti
 2. **legální zákaz** neodůvodněného **zvýhodnění** již obdarovaného dědice vůči potomku zůstavitele

■ **Započtení na dědický podíl zákonného dědice**

soud na dědický podíl **zákonného** dědice
započte, co za života zůstavitele od něho
bezplatně obdržel on nebo předek
dědicího dítěte, *např. otec zákonného
dědice, a to např. cenu darovaného
pozemku*

× *obvyklá darování, např. vánoční
dar*

ZŮSTAVITELOVY DLUHY

- **Přechod celé pozůstalosti (jmění), aktiv i pasiv, na dědice**
- **Omezená odpovědnost dědice za přešlé zůstavené dluhy a za přiměřené náklady pohřbu jen do výše svého dědického podílu**
 - ✗ **solidární odpovědnost dědiců (společně a nerozdílně)**

X osobní závazky zůstavitele zanikající smrtí

např. závazek vyživovací, kromě

dlužných dávek,

závazek vytvořit fotografické dílo

nebo herecky nastudovat divadelní roli

aj.

NÁKLADY POHŘBU

■ Přiměřené náklady spojené s pohřbem

nř. č. 258/95 Sb.

např. náklady na pomník nebo desku do 10 000 Kč, cestovní výlohy, 1/3 nákladů smutečního ošacení nejbližším příslušníkům rodiny a domácnosti

PŘEDLUŽENÉ DĚDICTVÍ

- Dohoda dědiců a věřitelů o přenechání předluženého dědictví věřitelům
 - ☛ schválení soudem
 - ✗ zákon
 - ✗ dobré mravy
 - ✗ bez dohody ☛ likvidace dědictví

JUDIKATURA

Při uzavření dohody o tom, že předlužené dědictví se přenechá na úhradu dluhů, závisí výběr věřitelů na dědicích;

při schvalování této dohody je třeba brát zřetel na to, zda tento způsob skončení věci nebude v rozporu se zákonem a zda nebude na újmu těch, kteří by mohli být při likvidaci dědictví ve svých právech uspokojeni. (...)

R 18/85

PRAVÝ DĚDIC

- **Právo pravého dědice na vydání dědictví**
*např. dědice ze závěti, nalezené
po pravomocném rozhodnutí o dědictví,
se zpětnými účinky k okamžiku úmrtí zůstavitele*
 - ☛ **lepší právo dědické**
 - ✗ **nepravý dědic s horším dědickým právem** ☹
*např. jen zákonným nebo
ze starší závěti, jež neobstojí vedle
novější závěti*

- **Promlčení majetkového práva pravého dědice**
- ✓ obecná 3 letá doba ⌚ od právní moci rozhodnutí o děd.
 - ✗ nepromlčitelnost práva vlastnického
- **Legální závazek vydat dědictví**
 - ✗ ↓
- **Žaloba na vydání dědictví *in natura***
event. žaloba na zaplacení peněžité náhrady

■ Předmět vydávacího závazku

1. dědictví

2. užitky z něho, pakliže nepravý dědic

věděl nebo mohl vědět, *mala fide*,

že pravým dědicem je jiný

např. výnosy z pronájmu, úroky z vkladu

aj. plody, kupř. mláďata nebo úroda

× užitky zůstanou nepravému *bona fide*

- **Právo nepravého dědice na náhradu veškerých nákladů na majetek z dědictví vůči pravému dědici**
např. na zlepšení domu novou fasádou
 - ✗ právo jen na **nutné** náklady,
např. na krmení zvířatům nebo na havarijní opravu bytu,
věděl-li nebo mohl-li vědět, že pravým dědicem je jiný

- **Nabytí od nepravého dědice třetí osobou**
např. koupě vozidla od nepravého dědice
- ✓ **nabytí v dobré víře**
 - ☛ **nabytí jako od pravého (řádné)**
viz právní princip dobré víry

5. ČÁST

SOUVISLOSTI

NOTÁŘ

- **Notář jako soudní komisař v dědickém civilním procesu:**
 - procesní úkony notáře se s výjimkami „považují“ za úkony soudu vč. rozhodnutí o schválení dědické dohody aj. (soudní komisař jako **fiktivní** soudce)
- **Notář sepisující závěti, vydědění nebo správcovství dědictví a beroucí listiny o tom do úschovy**
- **Veřejný úřad notářský**

NOTER
GENC H. NIKOLLA

TEL ZYRE 24812 - SHTEPI 22455 **CEL** 0692094054

SPIRO DIRJAZI
AVOKAT
0030 - 697218963
0692093748
ZYRE - 08525145

Coca-Cola

SPRÁVCE VKLADU

- **Správa pořizovatelova majetkového vkladu do závětní nadace nebo závětního nadačního fondu**
- ✓ **správce vkladu určený závětí na dobu od projednání dědictví
podpůrně
vykonavatel závěti určený závětí**

VYKONAVATEL ZÁVĚTI

- **Legislativní zkratka**
- **Určen pořizovatelem závěti o založení nadace nebo nadačního fondu:**
 1. jmenuje první členy orgánů
 2. spravuje vklad zůstavitele, ledaže je v závěti určen jiný správce vkladu
 3. provádí další úkony související se vznikem, *např. navrhuje zápis do nadačního rejstříku*

EXKURS: CIVILNĚ PROCESNÍ NÁSTUPNICTVÍ

- **Civilní řízení (o. s. ř.)**

smrt účastníka řízení

- ☛ **dědici jeho procesní nástupci,**
popř. ti z nich, kteří převzali právo
nebo povinnost, o níž běží řízení

- ✗ povaha věci neumožňuje
pokračovat v řízení
např. statusová věc

- ✗ zákon jinak

EXKURS: DĚDICKÉ ŘÍZENÍ

- Zvláštní druh civilního řízení nesporného
 - ➔ úřední ingerence soudu do soukromého práva dědického
- Zahájení
 1. z vlastního podnětu soudu, *ex offio, na základě dojití úmrtního listu od MaÚ*
 2. na návrh

- **Soudní pověření notáře jako soudního komisaře** k provedení úkonů za odměnu
*např. ke zjištění okruhu dědiců,
k vypořádání zaniklého společného jmění manželů, ke zjištění rozsahu a ceny dědictví aj.*
- **Zpětná účinnost veškerých úkonů soudu**
ke dni smrti zůstavitele

EXKURS: DAŇ DĚDICKÁ

- **Poplatníkem dědic**
- **Předmětem nabytí majetku děděním**
- **Základ daně**

cena majetku **snížená** o přešlé dluhy, přiměřené náklady pohřbu, osvobozený majetek, odměnu notáře aj.
- **Sazba daně dle I. – III. skupiny poplatníků**
- **Osvobození od daně v I. skupině poplatníků**

= příbuzní v řadě přímé a manžel nebo partner stejného pohlaví v reg. part. ➔ nepodává se daňové přiznání

LITERATURA

Mikeš, Muzikář, Dědické právo. Praha 2007.³

Svoboda, Dědické právo. Praha 1946.³

JUDIKATURA

Fiala (ed.), Přehled judikatury ve věcech dědických. Praha 2006.

Z beletrie:

Brázda, Notářský pitaval. Praha 1987.

Nový notářský pitaval. Praha 1992.

Poděkování

Děkuji Zdeňce Králíčkové za vytvoření grafických příkladů dědění ze zákona.

Foto:

Onen svět, Šumava, Čechy, Česko, 2009

Korfu (Kerkyra), Řecko, 2007

Severní Thajsko, 2006

Scheveningen, Nizozemí, 2006

Sloní ostrov, Siamský záliv, Thajsko, 2006

Český ráj, Čechy, Česko, 2006

Saranda, Albánie 2007

Zlatý roh, Galata, Istanbul, Turecko, 2007